

1, 2 | Zdeněk Rydygr je nejen spolujednatel podniku s dlouholetou tradicí, ale také milovníkem historie a provozovatelem zákupského Held Muzea.
Foto: Tomáš Lánský.

OSOBNOST KRAJE

ZDENĚK RYDYGR

Společně s manželkou vlastní unikátní manufakturu s názvem PVO, s.r.o. (Papírenská výroba, obchod), který je jediným výrobcem papírového masopustního a karnevalového sortimentu v celé Evropě a funguje v Zákupích od roku 1884. Milovník historie a tvůrce Eduard Held Muzea, který stál u obnovy společenské akce s desetiletou tradicí – Zákupského masopustu.

V Zákupích jste se nenarodil, odkud pocházíte a proč jste si pro život vybral zrovna Zákupy?

Pocházím z Hradce Králové, moje žena z Pardubic. Do Zákup jsme se přistěhovali po studiích na Vysoké škole strojní a textilní v Liberci (dnes Technická univerzita v Liberci). Bylo to díky tomu, že tehdejší vláda rozhodla, že je málo vysokoškoláků, tak zkrátila studium našich oborů z pěti na čtyři roky. V jednom roce, tuším 1980, tak z vysokých škol vyšlo dvojnásobné množství inženýrů, kteří ale nenašli uplatnění na trhu práce. Obrátil jsem se proto na tehdejší OPMP Mimoň, kde jsem na studiích dělal diplomku, s žádostí o práci. Bylo mi okamžitě vyhověno včetně možnosti bydlení. S manželkou jsme tedy oba přišli sem na sever – já do Zákup jako strojní technik a manželka posléze jako technolog na podnikovém ředitelství v Mimoni.

Co vše se dá představit pod pojmem karnevalové zboží a jak dlouho se tomuto odvětví věnujete?

V Zákupích jsem začal pracovat jako strojní technik, v roce 1986 mi byla nabídnuta pozice vedoucího provozu a spadalo pode

mě 120 lidí. V té době se tu a ve třech ústavech nápravné výchovy (jak se říkalo tehdejšími věznicím) vyráběla prvomájová mávátka, a to v počtu milion národních mávátek, čtvrt milionu ostatních mávátek a šest set tisíc lampionů. Dnes je ale výroba úplně jiná. Po roce 1989 zaniklo májové zboží, což představovalo asi třetinu naší výroby, a postupem času, jak upadal u nás zájem o masopusty a karnevaly, tak se zmenšil i objem tohoto zboží. Po roce 2000 přišly přes Evropskou unii na český trh čínské výrobky, takže se náš veškerý vývoz do Holandska nebo Belgie výrazně omezil. Čína nasadila dumpingové ceny a my nebyli schopni konkurence. Dneska máme stále zachovaný plný sortiment, vyrobíme jakoukoliv součást karnevalového zboží, ale zhruba dvě třetiny výroby tvoří kooperace a reklamní výrobky. Máme tedy větší obraty v době krize, kdy ostatní firmy dávají více peněz do reklamy a už bychom možná zas nějakou malou krizi potřebovali. V současné době máme osm zaměstnanců na hlavní pracovní poměr a další na dohody – pokud máme větší zakázky, tak oslovujeme tímto způsobem většinou bývalé zaměstnance. Po nástupu čínských výrobků na český trh a stresovém rozchodu se dvěma bývalými společníky, kteří chtěli ovládnout firmu a za kterými zbyly úvěry, podnik neskončil jen díky úsilí mé ženy, jež převzala řízení ekonomiky společnosti. Dneska už jedeme sedmým rokem bez provozního úvěru.

Součástí vaší firmy je také Eduard Held Muzeum, co v něm návštěvníci najdou a po kom se jmenuje?

Když se snížil stav pracovníků a vznikly zde volné prostory, tak jsme začali uvažovat o tom, že tady otevřeme expozici, kde ukážeme lidem historii firmy. Za mého působení zde se nic nevyhodilo, takže jsme měli do počátků spoustu exponátů, které se za deset let existence muzea třikrát rozrostly. V muzeu tedy návštěvníci najdou historii výroby papírenského a masopustního zboží od roku 1884 až po dnešek. Dále se nám po čase podařilo otevřít místnost, kde máme exponáty, které vypovídají o životě sudetských Němců. Pro ilustraci – ze Zákup bylo 3300 Němců v roce 1945–1946 odsunuto a zbylo tady pouze 31 smíšených rodin, kdy jeden z manželů byl Čech. Dále pak muzeum obsahuje prostor se zázemím, kterému říkáme galerie, pořádáme tu výstavy, přednášky či besedy nebo společné pečení vánoček s baráčníky. Připravujeme ještě další místnost, kterou bychom využívali na dětské workshopy pro mateřské školy, pro ty větší už tu jedna je. Co se týče jména muzea, dostal jsem kontakt na vnuka Eduarda Helda, který továrnu na karnevalové zboží v Zákupích založil. Požádal jsem ho, jestli může naše expozice nést jméno jeho dědečka. Nadšeně souhlasil a během prvních tří let od otevření se zde objevili Heldovi potomci z Anglie, Austrálie, Bavorska, Severního Porýní – Vestfálska, a dokonce i z Ameriky. Cením si toho, že i z daleké Austrálie či Ameriky vážili cestu sem, do Zákup, aby se podívali, kde jejich prapředek kdysi žil. ←

Autorka rozhovoru: Květa Šírová

1

KRAJEM

ZÁKUPY

Městečko na Českolipsku s 2800 obyvateli, významnými historickými a uměleckými památkami, tradiční kulturou, malebnou přírodou a mnoha turistickými cíli leží v lesnaté, k jihu otevřené krajině v nadmořské výšce 265–270 m. Jeho dnešní území tvoří spojení Zákup, Božíkova, Lasvic se Starým a Novým Šidlovem, Brennén, Veselí a Kamenice.

Vznik města je datován do 13. století. Již před rokem 1315 stála v části dnešního Podzámčí tzv. Česká Ves osídlená Čechy z vnitrozemí a okolo dnešního náměstí již existovala německá vesnice. Panské sídlo na místě dnešního zámku patřilo Fridmanu „de Richinstat“. Obě vsi se záhy spojily v městečko, vedle jehož českého jména Zákupy (Zákupí) se užíval také německý název Richinstat, později Reichstadt. Roku 1541 byly Zákupy povýšeny na město a získaly městský znak. Statut města jim roku 1586 potvrdil i císař Rudolf II. a udělil městu pečeť s právem pečeti zeleným voskem. Nejvýznamnějším držitelem Zákup v té době byl Zdislav Berka z Dubé.

Město se může pochlubit mnoha pamětihodnostmi. Původně gotický kostel sv. Fabiána a Šebastiána postavený v 15. století byl v roce 1863 přestavěn do současné pseudogotické podoby. V kryptě kostela je pohřbeno 23 příslušníků rodu Berků a velkovévodkyně Anna z Toskány s manželem. Další památkou je budova radnice, Klášter milosrdných sester sv. Karla Boromejského, Kaple sv. Anny na bývalém morovém hřbitově u kamenného mostu přes říčku Svitavu,

vyzdobeného třemi sochami světců, nebo Kaple sv. Josefa. V samotných Zákupch i všude kolem je řada kapliček a božích muk. Významnou sochařskou památkou je barokní sousoší Nejsvětější trojice na náměstí Svobody z roku 1708. Bylo vytvořeno podle vzoru vídeňského sousoší sochařem a kameníkem Dubkem na objednávku velkovévodkyně Anny Marie Františky z Toskány. Celá skulptura má dvacet soch a tři malé vodní nádrže ve tvaru mušle. Město i jeho okolí se vyznačuje historickým i přírodovědným bohatstvím, které je zachyceno v nově budované naučné stezce od sídliště do Kamenice a postupně do Nových Zákup a zpět. Dalšími pamětihodnostmi Zákup a nejbližšího okolí jsou vzácný lidový Betlém (Boží hrob), vytesaný ve skále u Velenic při silnici na Brniště, či smírčí kříže v lese u Lasvic na cestě k Velenicím, ve Velenicích a v Písečné.

Město je známé také rušným společenským životem, již po deset let pořádá ve spolupráci s místními spolky a organizacemi tradiční Zákupský masopust. Obyvatelům i návštěvníkům města jsou k dispozici poliklinika, rozsáhlý sportovní areál včetně haly a posilovny, koupaliště s tobogánem, stravovací a ubytovací zařízení a síť obchodů všeho druhu. Je zde dobré vlakové i autobusové spojení s okolím. Veškeré informace poskytne Turistické informační centrum v budově radnice na náměstí Svobody nebo na www.zakupy.cz. ←

Text: Květa Šírová

- 1 | Náměstí Svobody v Zákupch – uprostřed budova radnice. Foto: Milan Drahoňovský.
- 2 | Barokní sousoší Nejsvětější trojice je dominantou města. Sousoší je vysoké 14 metrů, vyobrazuje 20 soch a tři malé vodní nádrže ve tvaru mušle. Foto: archiv města Zákupy.
- 3 | Zámek Zákupy měl v historii několik majitelů. V současné době je majetkem státu a je přístupný veřejnosti. Foto: Milan Drahoňovský.
- 4 | Naučná stezka Zákupy je známá také pod názvem Lesnická naučná stezka. Její zastavení jsou zaměřena na lesnictví a historii města. Foto: archiv města Zákupy.
- 5 | V letních měsících je zákupské koupaliště navštěvované lidmi z blízkého i dalekého okolí. Je také dějištěm společenských akcí. Foto: archiv města Zákupy.

2

3

4

5

KRAJ. Příloha Libereckého kraje. Vychází 11× ročně.

Vydává Liberecký kraj, U Jezů 642/2a, 461 80 Liberec 2. IČ 70891508. Ev. č.: MK ČR E 21924. Redakční radu tvoří nominovaní zástupci zastupitelských klubů Zastupitelstva LK a Krajského úřadu LK, předsedkyní je Květa Šírová. Redakce: media@kraj-lbc.cz, tel: +420 485 226 111.

Číslo 2/2018 vyšlo 1. února 2018, uzávěrka byla 15. ledna 2018.

magazin.kraj-lbc.cz www.facebook.com/krajlk

Pozvánky do Městského muzea

www.muzeummimon.cz

Výstava: „Současná česká mozaika“

Do 11. března 2018 je v Městském muzeu k vidění výstava současné české mozaiky.

První výstava české současné mozaiky vznikla, aby ukázala krásu, barevnost, světelnost a možnosti mozaiky, významné součásti vizuální kultury a životního prostředí, které obýváme. Umožňuje divákům získat náhled na mozaiku, nikoliv jako na relikvii komunismu (socialismu), naopak vyslyšet její řeč, která má mnoho hlasů a může být prezentována a vnímána všemi smysly.

Výstava tří desítek umělců obsahuje mozaiky a reprodukce uměleckých děl ve veřejném prostoru, které nebylo možné vystavit v galerii, vzhledem k jejich velikosti nebo umístění v architektuře. Jedním z cílů je vystavit, kriticky a střizlivě nazírat a zpracovávat mozaiky krystalizující od 80. let 20. století, tedy v problematice éře socialistického zřízení. V té době vznikala mozaika na půdě legislativně opatřené - zajišťující podílové investice do umění, o to krkolomněji se v současnosti k tomuto odkazu a dědictví hledá cesta.

V kontrastu s tím je situace po roce 1989, kdy zanikl dotační systém pro podporu veřejného výtvarného umění a s ním také monumentální státní zakázky. Mozaika dnes hledá obtížnější své uplatnění. Po zániku Mozaiky při ÚÚŘ neexistoval systematický přístup pro tvorbu a restaurování mozaik.

Na základě setkání lidí, kterým osud mozaik nebyl lhostejný, vznikla platforma Art a Craft MOZAICA, která sedmým rokem usiluje o docenění muzivního umění a porozumění specifické technice. Členové spolku jsou autory této výstavy, kterou opět vyjadřují naději, že se do budoucna najde chuť, vůle a snad i systémové nástroje k zachování a vzniku nových děl této specifické součásti národní kultury.

Magdalena Kracík Štorkánová

Beseda: Putování po osmičce. Velká i malá jubilea roku 2018 a město Mimoň.

15. února 2018 od 17,00 hod.

Beseda s promítáním v podání historika Vlastivědného muzea a galerie v České Lípě Ladislava Smejkal. Tématem, jak již napovídá název, budou osmičková výročí v historii Mimoně.

Návštěvnost v roce 2017

V průběhu roku 2017 navštívilo Městské muzeum, Turistické informační centrum a areál Božího hrobu 9 047 návštěvníků. Nejvíce navštěvovanou, a to nejen za rok 2017, ale i v celé novodobé historii provozu muzea, byla výstava S čerty nejsou žerty s 3 750 návštěvníky. Tato výstava, uspořádaná ve spolupráci s filmovými ateliéry Barrandov, překonala v návštěvnosti i výstavu Lega z roku 2016 a to byla vystavena pouze měsíc a půl. Rádi bychom poděkovali zahradnictví Mijana, za pomoc při vykládání a nakládání této výstavy.

V roce 2018 máme opět připraveny zajímavé výstavy a další doprovodné akce a doufáme, že velký zájem ze strany návštěvníků bude trvat i nadále.

Lenka Probošťová, DiS.

Kalendář gymnázia Mimoň

Pro všechny, kdo ještě nemají na tento rok kalendář, máme v prodeji tento Gymnázia Mimoň, věnovaný památkám regionu Podralsko. Cena 30,- Kč.

Tipy na výlet

Lomnice nad Popelkou (63 km)

Výborné sněhové podmínky ideálně nahrávají všem vyznavačům dlouhé bílé stopy, kteří se mohou těšit na připravené tratě v Lomnici nad Popelkou a jejím nejbližším okolí.

V lyžařském areálu v Popelkách jsou k dispozici standardní běžec-ké tratě v délce 2, 3, 4 a 5 km, které vedou z lyžařského areálu po okolních polích a loukách a jsou upravovány dle momentálních sně-hových podmínek.

Přímo v areálu je již druhým rokem upravován malý okruh v délce 1 km. Tento okruh je vysněžován umělým sněhem a navážen sně-hem z lomnického zimního stadionu a je tedy jakousi jistotou pro případ nepřízně počasí. Tratě jsou značeny terčíky a lyžaři pro-sí návštěvníky o dodržování směru jízdy, aby nedošlo ke střetu v nepřehledných částech tratí. Pro veřejnost je také, podle sně-hových podmínek, upravována „Lomnická lyžařská magistrála“ o délce přibližně 13 km. Vede ze Zelených hájů přes Rvá-čov, Morcinov, Košov, Plouznici až na Klepandu, údržbu rolbou opět zajišťuje Lyžařský klub s finančním příspěvkem Měs-ta Lomnice nad Popelkou. Celou magistrálu si podrobněji můžete prohlédnout na mapách Google. Více informací naleznete zde: <http://www.lsklomnice.cz/magistrala>.

zdroj: www.liberecky-kraj.cz

Okolní akce

Výstava: Druhá strana mince

Odras válečných konfliktů v medailích, bižuterii a skle. Cí-lem výstavy je přiblížit rozvoj uměleckořemeslných obo-rů (medailérství, sklářství, bižuterie) v dobách význam-ných válečných konfliktů od 17. století po současnost. **Do 15. dubna 2018** v Muzeu skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou. Více info na: <http://www.mestojablonec.cz>

Maškarní bál pro děti s Honzou Popletou

Zábavné odpoledne plné soutěží a reje masek s dět-skou diskotékou. **3. února 2018** od 15,00 hod. v Kul-turním domě U Jezera ve Stráži pod Ralskem. Více info na: <http://www.strazpr.cz>

O Budulínkovi

Divadelní pohádka o tom, jak to s tím Budulínkem bylo. Divadlo Kapsa Andělská hora - J.V.PLEVA. **10. února 2018** od 10,00 hod. v Městském divadle v Novém Boru. Více info na: <http://www.kulturanb.cz/divadlo/>

Koncert: 4TET

Tenor David Uličník, baritone 1 Jiří Korn, baritone 2 Jiří Škorpík, bass Dušan Kollár. **13. února 2018** od 19,00 hod. v Kulturním domě Crystal v České Lípě. Více info na: <http://www.cl-kultura.cz/>

Divadlo: Commedia á la carte

„Crazy“ komedii v podání DK Jirásek Česká Lípa uvidíte **13. února 2018** od 19,00 hod. v Kulturním domě U Jezera ve Stráži pod Ralskem. Více info na: <http://www.strazpr.cz>

Divadlo: Richard III.

William Shakespeare. Koně, koně, království za koně! Vzestup a pád krvavého krále... Legendární představení divadelního spolku Kašpar v ti-tulní roli s Janem Potměšilem. **16. února 2018** od 19,00 hod. v Jiráskově divadle v České Lípě. Více info na: <http://www.cl-kultura.cz/>

Masopust v Novém Boru

16. – 17. února 2018 proběhne v Novém Boru tradiční ma-sopust s bohatým programem. Těšit se můžete na masky, historické lyže, koncert, taneční a kejklířské vystoupení a mnoho dalšího. Podrobný program naleznete na strán-kách: <http://www.kulturanb.cz/divadlo/>

51. ČEZ Jizerská 50

Nejslavnější český zimní závod v běžec-kém lyžování, který ročně nevynechají tisíce nadšených běžkařů, proběhne ve dnech **16. – 18. února 2018** v Bedřichově. Podrobný pro-gram naleznete na stránkách: <http://www.jiz50.cz/>

Obvšeník Daniel Landa

Autorské čtení nové knihy s kytarou. **19. února 2018** od 19,00 hod. v Jiráskově divadle v České Lípě. Více info na: <http://www.cl-kultura.cz/>

Divadlo: Dívčí válka

Divácky jedna z nejoblíbenějších a nejúspěšnějších diva-delních komedií. Hra F. R. Čecha, který v ní sám účinkuje, bude k vidění **22. února 2018** od 19,00 hod. v Jiráskově di-vadle v České Lípě. Více info na: <http://www.cl-kultura.cz/>

Dodatek k lednovým střípkům mimoňské historie

1. leden 2004 – v Salzburgu zemřel poslední soukromý majitel mimoňského zámku, hrabě Franz Hartig.

11. leden 1865 – zemřel ve Vídni mimoňský hrabě Frantz Hratig, významný diplomat v Lombardii (Miláno) a schopný politik. Byl pohřben do rodinné krypty v kostele sv. Zigmunda ve Stráži pod Ralskem.

16. leden 1980 – bouráním domku č. p. 92/I začala demolice všech domů na jižní straně Husovy ulice (vyjma jeslí), dokončena do 1. 5. 1980.

18. ledna 2007 – při orkánu Kirill padly některé stromy na železniční viadukt a zdeformovaly jeho zábradlí. Také střecha kaple Božího hrobu byla částečně poškozena ulomenými větvemi lip.

20. leden 1791 – v Pertolticích zavraždili tři husaři z Esterháziho pluku starého obchodníka s přízí Křištofa Kirschnera, bratra vesnického rychtáře, a uloupili peníze. Za dva dny byli zadrženi jako podezřelí, ale opět propuštěni. Když jeden z nich následujícího dne 23. ledna 1791 od pluku zběhl, zbylí dva se v Novinách pod Ralskem svému rytmistrovi Fabienimu k vraždě doznali. Zběh byl 25. ledna dopaden a 14. dubna u Zákup oběšen a druhý pomocník zastřelen. Třetí musel nejprve jejich popravě přihlížet a po přestálém strachu ze smrti byl omilostněn.

26. leden 1940 – v rámci repatriace volyňských Němců přivezl zvláštní vlak z Volyně 338 těchto německých osadníků. Ubytování byli v budově české menšinové školy (v ulici Komenského).

Únorové střípky mimoňské historie

1. únor 1927 – byl předán do užívání mimoňský vodovod

1. únor 1990 – asi přes 2 000 osob demonstrovalo na náměstí za vyklizení bytů obsazených důstojníky sovětské armády na Letné a na Sídlišti pod Ralskem.

3. únor 1990 – byl uspořádán protestní pochod asi 700 občanů z Mimoňe na Plouznici ke vjezdu na letiště, demonstranti požadovali odchod sovětské armády.

4. únor 1924 – hrob vojáků zemřelých za první světové války v mimoňském lazaretu (Lorinserova tělocvična) a pohřbených na zdejší hřbitově, byl rozhodnutím města prohlášen za hrob vojenský, který musí být nákladem města udržován a zachován.

5. únor 1775 – při povodni podemlela velká voda sochu sv. Jana Nepomuckého u Písečného mostu přes Panenský potok a ta se i s částí mostu zřítíla. Roku 1776 opět postavena na původním místě. (Dnes socha stojí u Městského muzea).

6. únor 2013 – při havárii osobního auta byl poražen sloup Matky Boží v Pertolticích pod Ralskem. Obnoven v srpnu 2015 na původním místě.

7. únor 1951 – rada Místního národního výboru jednala o vysídlení obce Hradčan a ubytování vysídlenců v Mimoni.

7. únor 1951 – Okresní národní výbor v České Lípě předal do vlastnictví městu Mimoni jesle profesora Zdeňka Nejedlého.

8. únor 1950 – vesnice Vranov s osadou Srním Potokem byla

opětovně sloučena s Mimoni, z níž se vyčlenila již v roce 1883.

10. únor 1971 – byla dokončena demolice starého kulturního domu v Husově ulici (bývalá Jahnova tělocvična s hostincem „U zeleného stromu“).

14. únor 1947 – Místní národní výbor nabídl ministerstvu národní obrany budovu bývalého zámku, jako konfiskát, pro vojenské účely.

15. únor 1715 – při sněhové bouři padl strom na poustevnu u kaple sv. Eustacha v Borečku, přičemž poustevník Wenzel Rincolin byl úlekem tak ochromen (snad mrtvicí?), že následně v květnu téhož roku v Zákupích zemřel.

15. únor 1810 – v klášteře cisterciáček Marienthal u Ostritz v Lužici zemřela abatyše Josefa Gürthová, narozená 4. října 1751 v Mimoni.

17. únor 1621 – za účast na českém stavovském povstání a přímé účasti na druhé pražské defenestraci 23. května 1618, byl v nepřítomnosti císařským soudem odsouzen uprchlý majitel Mimoňe Johann Müller z Mülhausenu ke „ztrátě hrdla, cti i statků“. Protože se ho nepodařilo dopadnout, bylo při staroměstské exekuci 21. června 1621 v Praze jeho jméno symbolicky přibito na šibenici.

18. únor 1946 – na dnešním Kozinově náměstí byla sejmuta busta Dr. Hanze Kudliča.

20. únor 1720 – mimoňský rodák Hieronimus František Sigmund, hejtman u sv. Jiří na Pražském hradě, zemřel tamtéž ve věku 40 let a byl pohřben v kostele sv. Jiří v Praze na Hradčanech.

22. únor 1628 – dorazila z Jablonného do Mimoňe rekatolizační komise, která začala protestantské měšťany (vesměs luterány) obracet na římskokatolickou víru.

23. únor 1897 – zemřel v Praze mimoňský rodák Josef Friedrich Kirschner, profesor kreslení na reálkách v Praze a Trutnově. Namaloval, mimo jiné, oltářní obraz kostela v Libočanech u Hradce Králové a navrhl fontánu na Krakonošově náměstí v Trutnově, realizovanou v roce 1892.

23. únor 1948 – rada Místního národního výboru v Mimoni se usnesla na zřízení Státní hudební školy.

23. únor 1950 – projednáno zrušení hřbitova v Hradčanech, nadále se bude pohřbívát v Mimoni.

23. únor 1976 – ve 12,30 hod. byl zbořen odstřelem 29 metrů vysoký komín bývalé mimoňské elektrárny v ulici V Lukách.

25. únor 1968 – uzavřena partnerská smlouva o spolupráci mezi městy Mimoň a Oelznitz (Erzgebirge) v NDR.

27. únor 1939 – byl vydán příkaz zlikvidovat českou zahrádkářskou kolonii mezi ulicemi Horská, Příkop a nákladní železniční tratí a postavit zde barákový pracovní tábor (pozdější kasárna Československé armády).

28. únor 1628 – na mimoňském náměstí byly veřejně spáleny nekatolické knihy.

28. únor 1950 – do nové mimoňské velkovýkrmny vepřů byla přivezena první selata určena k výkrmu.

Ing. Jiří Šťastný, Spolek historie Mimoňska

Marie Vojtíšková a Mimoň

Před devadesáti lety, 29. ledna 1928 se v Praze narodila Marie Vojtíšková, archivářka a historička, která významným způsobem ovlivnila poznání minulosti Českolipska. V polovině padesátých let 20. století byla doslovně pohlcena prací na uspořádání městského a okresního archivu v České Lípě. Přesto pozorně sledovala veškeré dění v historiografické práci i vlastivědě okresu.

Mimoň před šedesáti lety se jevila okolnímu světu jako město bez paměti, bez tváře. Prostě garnisona, továrna, velkovýkrma. Roku 1955 si troufl Mimoň prochodit českolipský malíř Rudolf Novotný a pořídil zde fotografickou dokumentaci vynikajících barokních soch, namnoze ohrožených.

V roce 1956 vydal mladý historik Jiří Kořalka znamenitou monografii Vznik socialistického dělnického hnutí na Liberecku. Obsahovala také několik zmínek o Mimoně, kde se rozvíjelo spolkové a vzdělávací hnutí mezi dělníky a město se stalo jednou z kolébek sociálně demokratické strany.

Ve spolupráci Marie Vojtíškové a Rudolfa Novotného vydalo Severočeské nakladatelství v Liberci roku 1958 drobnou půvabnou knížečku Českolipsko. S nadšením napsaný přehled o historii a přírodě obsahoval také povídání o Mimoně.

Objevily se četné impulzy k poznání dějin měst, ale v padesátých letech nebylo zvykem, aby radnice nějak podporovaly poznávání historie regionu. Nezajímaly se příliš ani o kronikářství a hrubě zanedbávaly péči o památky. Byly jiné priority a mnohdy opravdu vážné.

Marii Vojtíškové se naskytla příležitost celkem výjimečná. Podnikový časopis továren TON v Bystřici pod Hostýnem Naše práce projevil zájem přijímat historické články o Mimoně. Tištěné noviny o čtyřech stranách docházely do Mimoně a byly šířeny mezi dělníky zdejší továrny na nábytek z ohýbaného dřeva, dříve Fischel.

Autorka při různých příležitostech podala přehled o historii výroby ohýbaného nábytku a také dále rozpracovala podněty knihy Jiřího Kořalky. Doložila vysokou úroveň organizovanosti mimoňského dělnictva a jeho spolků napojených do Liberce i na socialistické předáky v Německu. Marie Vojtíšková byla výbornou vypravěčkou, která podávala dějiny přesvědčivě a opírala se o dobře poznané prameny. Nikdy nepsala dogmaticky, ale vždy zůstávala ve věčné rovině. Autor těchto řádků ji v případě patřičných partií knihy Mimoň v zrcadle dějin vděčí za významné podněty a pochopení pro historický význam dějinných jevů poukazujících na důležitost minulosti Mimoně. Marie Vojtíšková žije ve vzpomínkách, zemřela před šesti lety.

Ladislav Smejkal

RŮZNÉ

Ze života ZŠ a MŠ Pod Ralskem, Mimoň

Mikuláš

Advent započal na naší škole příchodem sv. Mikuláše. Žáci 9. tříd převlečení za Mikuláše v doprovodu andělů a čertů zavítali v úterý 5. prosince do jednotlivých tříd, následně pak tradičně zamířili mezi nejmenší děti do mateřské školy.

Vánoční akademie

Na čtvrteční odpoledne připravili a v DK Ralsko dne 7. prosince předvedli vyučující a žáci I. stupně svůj vánoční program rodičům a dalším hostům. Většina jednotlivých čísel tohoto představení se nesla v tanečním duchu. Zjistěte i závěrečná koleda v podání pátáků přispěla k adventní náladě přítomných.

Turnaj ve vybíjení

V úterý 19. prosince se utkala družstva 3. – 5. tříd ve Vánočním turnaji ve vybíjení. Stovka dětí si báječně zaspotovala, všichni nastoupili s plným nasazením. Vítězství nakonec patřilo třídě 4.A, na druhém a třetím místě skončily třídy 5. B. a 5. A.

Těšíme se na Vánoce

Společným zpíváním ve vestibulu školy jsme zahajovali vyučování v posledních dnech loňského roku.

V pátek se pak žáci mohli zapojit do rukodělných aktivit některé z dílen „Vánočního ladění“. Poté se připojili k menším

spolužákům, kteří si po společném zpěvu koled a vánočních písní uspořádali ve svých třídách vánoční besídky. Malou výjimkou byl turnaj tříd v sálové kopané. Proti vítězům jednotlivých kategorií v závěru úspěšně nastoupilo družstvo výběru pedagogického sboru školy.

Na odpoledne připravili v tělocvičně deváťáci pro všechny tanečně zájemce vydařenou diskotéku s bohatým programem.

Mgr. Radomír Starý

Námořnický ples

13. 1. se v Hotelu Merkur v České Lípě konal maturitní ples, který tradičně organizují nejstarší žáci školy. Každá třída má svůj způsob jeho realizace, záleží na charakteru třídy, jaké téma nakonec zvítězí. Oktavánům nechybí smysl pro humor, což se projevilo v celkovém pojetí plesových radovánek, které se nesly v duchu plavby, jejímž cílem je úspěšné složení maturitní zkoušky.

Skvělá organizace akce a uvolněná atmosféra, to je asi nejvýstižnější hodnocení, jež se ozývalo z řad vyučujících, rodičů a přátel našich maturantů. Vítr byl příznivý, a tak se jejich loď vyhnula všem nástrahám. Zvládli dlouho nacvičované námořnické předtančení s akrobatickými prvky na jedničku a užili si minuty slávy při šerpování. Ples nabídl dobrou zábavu při poslechu kapely Druhá míza, byl však hlavně místem různých setkání, kterých není nikdy dost; sešly se celé rodiny a jejich přátelé, bývalí žáci školy si po letech popovídali se svými učiteli.

Většina studentů má za sebou téměř osm let studia pod vedením kapitána – třídního učitele Mgr. V. Hylmara. Z jedenáctiletých dětí vyrostli dospělí lidé, kteří přemýšlejí o svém dalším směřování. Ve škole zažili leccos, museli překonat nejrůznější překážky. Někteří měli pocit, že tu jsou správně, jiní časem přišli na to, že všeobecné vzdělávání pro ně není to pravé, ale vydrželi. I to je úspěch. Ke škole nepatří jen výuka, ale také nejrůznější akce – besedy, přednášky, výlety, které jsou spojeny s nejrůznějšími zážitky, na něž se pak dlouho vzpomíná. Vždyť většina z nás si i po letech ráda připomíná nejrůznější historky, jež jsme zažili se svými spolužáky a učiteli. Naše paměť je milosrdná, a tak vzpomínáme zpravidla jen na to dobré.

Před maturitním plesem jsem požádala maturanty o malé ohlédnutí za osmi uplynulými lety. Psali o všem možném, o kladech a záporech školy, o stresu, výuce, o tom, jak jsou některé věci užitečné a jiné ne. Tak už to chodí. Co se však v jejich názorech objevovalo nejčastěji, bylo ocenění rodinného prostředí školy a hodnocení třídy. Vyjadřovali se hlavně k otázce mezilidských vztahů, psali o spolužácích jako o přátelích. Některé z názorů cituji:

- *První rok to pro mě byla oproti základní škole velká změna. Pak jsem se ale „srovnala“ a jela po vyjetých kolejkách. Často jsem přemýšlela o změně školy, ne však kvůli kolektivitu nebo učitelům, ale kvůli zaměření. Nakonec ale ničeho nelituji. Myslím, že mi škola poskytla dobrý základ pro následující studium. Společně se s mými spolužáky jsme vyrůstali, dospívali, měnili se. Těžko uvěřit, že jsme spolu byli tak dlouho. Vždyť o některých z nich vím tak málo! Spousta věcí ve škole mě rozčilovala, ale když se ohlédnu, převažují pozitivní myšlenky. Doufám, že se nám všem bude dařit, ať se vydáme jakoukoli cestou.*
- *Těch osm let bylo rozhodně krásných. Poznala jsem přátele na celý život, spřízněné duše, bez kterých bych se v životě ztratila. Určitě budeme na školních setkáních po letech vzpomínat, jaká byla na gymi sranda.*
- *V některých předmětech jsem byla dobrá, v jiných mi látka šla jedním uchem tam a druhým ven. Ale něco mi snad v hlavě zůstane. Na učitele budu vzpomínat v dobrém. Se spolužáky jsme navázali dobré vztahy až po několika letech. Případá mi, že si rok od roku víc rozumíme a vzájemně se tolerujeme.*
- *Gymi mi dalo spoustu nádherných vzpomínek. Cítila jsem se tu jako doma. Škola je rodinná a přívětivá. Učení jsem si většinou užívala, ale někdy to bylo utrpení. I přes nějaké rozpory byl můj vztah s učiteli pozitivní. Doufám, že i v budoucnu budu mít štěstí na stejně úžasný kolektiv a že se stanu šťastným člověkem.*

Ples, který je zachycen na mnoha fotografiích, skončil, ale vzpomínky na hezké chvíle si všichni ponесou dál. Nezbyvá než popřát mladým námořníkům hodně štěstí a vyslovit přání, aby úspěšně propluli nejen maturitou, aby nikdy neztroskotali a neocitli se na pustém ostrově. Věřím, že se v životě neztratí.

Mgr. M. Grigerová, Gymnázium Mimoň

Gymnázium Mimoň

Den otevřených dveří

čtvrtek 8. února 2018

od 14:00 do 17:00 hodin

Pro školní rok 2018/2019 budou přijímáni žáci:

Gymnázium, kód oboru 79-41-K/81
do 1. ročníku nižšího stupně – prima, 8leté studium
do 1. ročníku vyššího stupně – kvinta, 4leté studium

Zveme všechny zájemce o studium i jejich rodiče!

Informace o studiu můžete získat také na tel. číslech 487 862 883, 725 820 472 v pracovní dny od 8:00 do 15:30, e-mailem: gm@gymi.cz nebo při osobní návštěvě školy.

www.gymi.cz

Třináctý advent se Zpěvandulemi

Jako ve všech předchozích letech – i v tomto roce měly Zpěvandule v diáři v době adventu plno koncertů. První zpívání v Praze v Betlémské kapli nás naladilo na předvánoční dobu již 26. listopadu. Připravili jsme si tři vstupy (v 11.00 h, ve 14.30 h a v 16.00h), kterými jsme potěšili návštěvníky výstavy „Jak se kdysi vařilo“. Náš program byl vždy stejný, ale přesto pokaždé trochu jiný – posluchači se střídali, připojovali se k nám, hráli, zpívali, usmívali se a dělili se s námi o zážitky. Třeba jedna starší paní nám šťastně oznamovala, že ji během hraní s námi přestalo bolet koleno. A jiný pán přivedl na další náš vstup ještě svou manželku, tolik se mu naše zpívání líbilo...

Další náš koncert při příležitosti rozsvícení vánočního stromu v Pertolticích. Nazdobený kostel, chvojí, svíčky, vůně štrůdlu a guláše... A přivítání pana starosty: „Jaký by to byl Advent bez koncertu Zpěvandulí“, hrálo víc, než svažené víno. Kostelní lavice byly zcela zaplněné posluchači, lidé dokonce stáli i na kůru. Posluchači s námi zpívali, tleskali do rytmu, hráli na rytmičké nástroje a užívali si sváteční chvíle prvního rozsvícení stromečku.

Na další koncert do Chrámu Navštívení Panny Marie v Hejnicích se nás vypravilo všech 15 členů sboru. Chrám pověstný překrásnou akustikou sliboval nádherný zážitek, a to si nikdo z nás nechtěl nechat ujít. My jsme si užívali dlouhé dozvuky a posluchači tajili dech při dynamických změnách a krásné harmonii... Během koncertu začalo tiše sněžit a čistý sníh jen umocnil zimní náladu. Radost nám udělalo i setkání s dětmi z Raspenavského domova, se kterými se tady pravidelně vidáme.

Vrcholem letošního adventu se pro nás stal koncert doma - v kostele Svátého Petra a Pavla v Mimoně. Snad nikdy jsme neměli tolik posluchačů, v kostelních lavicích bylo málo místa, lidé stáli podél zdí a kde se dalo... Program zčásti nový, ale tvořený také ze starších skladeb, pestrý, důstojný a radostný, zpestřený vystoupením malých Levandulek vmáčkl mnohým posluchačům slzy do očí a hlavně zanechal (podle ohlasů) krásný dojem a zážitek.

Na úplný závěr naší třinácté sezóny jsme připravili (spolu s Levadulkami) koncert „Betlémské hvězdičky“, sestavený hlavně z vánočních písní a koled. Publikum opět nešetřilo chválou a my se jen můžeme těšit na to, co nám přinese příští rok 2018.

Miloslava Filipová

Česko-německé taneční setkání

13. ledna hostila Základní škola Pod Ralskem česko-německé taneční setkání. Tato setkání jsou určena dospělým, kteří se učí či učili češtinu nebo němčinu jako cizí jazyk, chtějí si procvičit to, co již umí, ztratit ostych z komunikace v cizím jazyce, dozvědět se něco o lidech ze sousední země nebo si chtějí najít nové přátele z česko-německého pohraničí.

Náplní sobotního setkání bylo přiblížit německým účastníkům tradici českých tanečních kurzů. Výuky tance se ujali manželé Schneiderovi, které někteří „Mimoňáci“ znají ze zdejších tanečních kurzů pro dospělé. Tento sympatický a trpělivý pár nám po úvodních seznamovacích aktivitách přiblížil základní kroky polky a jivu. Poté jsme se zvládli společně naučit i jeden kolový country tanec a jeden moderní disko-tanec.

Na závěr setkání nám ještě zástupce ředitele školy pan Radek Starý zahrál na kytaru několik českých písniček, které si s ním někteří i s chutí zazpívali.

Taneční odpoledne se nám všem velmi líbilo a již se těšíme na další společné setkání. Uvažujeme o návštěvě manufaktury na výrobu ručního papíru ve Zdislavě.

*česko-německá setkání pro vás pořádají
Jana Szittyayová a Kateřina Kozáková*

**EKOLOGICKÁ
LIKVIDACE VOZIDEL**

**603 846 092
775 444 666**

VÝKUP VOZIDEL ZA HOTOVÉ

- OSOBNÍ · NÁKLADNÍ · AUTOBUSY
- vystavení dokladu k zákonnému odhlášení vozidla z registru
- odtah vozidel zdarma
- prodej náhradních dílů · odtahové služby
- výkup a likvidace technologických celků, strojů a hal

www.zlikvidujauto.cz

(inzerce)

Eko dění Ekocentra Brniště

Ohlédnutí za minulým měsícem:

V lednu nám ekocentrum opět ožilo pravidelnými aktivitami. Na Krásách tvoření (nejen) z recyklace jsme probrali téma sklo a díky tvoření mozaikových obrázků a malování lahví, jsme i některé úspěšně zrecyklovali pro naše potěšení. Kroužek poznávání přírody (ekokroužek) a Kroužek zpracování plodin (vaření) nezůstaly pozadu. Dokonce proběhla i Noc s Andersenem, kdy děti přespávaly v ekocentru. Ekocentrum je stále hojně navštěvováno i jako vzdělávací místo. Školy a školky stále více jezdí na naše výukové programy, což nás velmi těší. Děkujeme moc všem, kteří nás podporují.

Připravujeme:

1. 2. od 15.30 hod. Kroužek poznávání přírody (ekokroužek) - Zpracování a využití dřeva, problematika kácení lesů, plantáže na dřevo

6. 2. od 15.30 hod. Kroužek zpracování plodin (vaření) - Atlas bylin - výroba kresleného herbáře, lívanečky s marmeládou

7. 2. od 16.00 hod. Krásy tvoření (relax) - Únorové téma „LÁTKA“ - Recyklace látek - **přednáška:** „Recyklace látek, co se starým oblečením“ - **výroba:** ruční šití (bačkůrky)

8. 2. od 9.30 hod. Seminář pro pedagogy v Neukirchu - „Užitkové rostliny pro zdraví“, vhodný pro pedagogy MŠ (odjezd od Ekocentra Brniště v 8.00)

8. 2. od 15.30 hod. Kroužek poznávání přírody (ekokroužek) - Exkurze v dřevařské dílně – zpracování dřeva zblízka, představení tradičního řemesla

15. 2. od 15.30 hod. Kroužek poznávání přírody (ekokroužek) - Život ve dřevě - hmyz, hnízdící ptáci; vyrábíme ze dřeva - hmyzí hotel, totemy přírody

17. 2. od 9.00 do 15.00 hod. MASOPUSTNÍ DÍLNY – akce pro rodiny s dětmi a širokou veřejnost, přijďte si vytvořit svou masku do masopustních průvodů

20. 2. od 15.30 hod. Kroužek zpracování plodin (vaření) - Poznáváme a sbíráme první bylinky-kopřivy

21. 2. od 16.00 hod. Krásy tvoření (relax) - Přírodní a umělé materiály - přednáška: „Přádné rostliny, přírodní a umělé materiály -pro a proti“ - výroba: šití i bez stroje

24. 2. od 14.00 hod. 6. BRNIŠŤSKÝ MASOPUSTNÍ PRŮVOD

Pravidelné aktivity:

Každé pondělí od 17.30 Jóga v Ekocentru Brniště

Každou středu od 16.00 Hýbanky s dětmi v Ekocentru Brniště
Moc se na všechny těšíme!!! Tým PNF ZOD

Více informací naleznete na stránkách www.ekocentrumbrniste.cz nebo na facebookových stránkách Podralský nadační fond ZOD a Ekocentrum Brniště.

DDM Vážka

Zimní tábor 2018 v Krkonoších!!

Termín: 25. 2. – 3. 3. 2018

Místo: ubytování – hotel Ettel, Dolní Dvůr, lyžování – Ski family Dolní Dvůr a Černý důl

Jarní prázdniny na horách?? Jasně!!!

V termínu 25. 2. – 3. 3. 2018 pořádá DDM Vážka zimní tábor v Krkonoších. Je vhodný pro samostatné děti od 6 let či pro rodiny s dětmi. Lyžování se nemusíte bát – naučíme vás to.

Ale není povinné.

Kromě lyžování, bobování a sáňkování nás čeká celotáborová hra, deskové a jiné hry a další zábavný program.

Cena: 3150,- Kč (zahrnuje dopravu tam a zpět, stravu 5 x denně, pitný režim, pedagogické a instruktorské služby, materiál na program, odměny)

Přihláška ke stažení je na <http://www.ddm-vazka.cz/> (přihláška hory 2018).

A pozor, kapacita akce je omezená, takže neváhejte a přihlaste se ještě dnes.

Těšíme se na vás!

Příměstský zimní tábor 2018

Termín: 26. 2. – 2. 3. 2018

Místo: DDM Vážka

Příměstský zimní tábor

Přihlášeni do 16. 2. 2018!

Přihláška ke stažení je na <http://www.ddm-vazka.cz/> (přihláška_příměstský zimní tábor 2018)

Začátek: pondělí – pátek, vždy od 8,00 hodin

Konec: pondělí – pátek, vždy do 15,00 hodin

Cena: zdarma

S sebou: vždy jídlo a pití na celý den, přezůvky, dále dle pokynů z předchozího dne

Program: (bude včas doplněn)

Diskomaratón 2018

Termín: 26. – 27. 2. 2018

Místo: DDM Vážka

DISKOMARATON 2018

Vstup pouze po přihlášení do středy 24. 1. nebo do naplnění kapacity!!

Přihláška ke stažení je na <http://www.ddm-vazka.cz/> přihláška_diskomaraton-2018

Začátek: pátek, 26. 1. 2018 v 16,00 hodin

Konec: sobota, 27. 1. 2018 v 8,00 hodin

S sebou: spacák, karimatku, věci na přespání, přezůvky, sportovní oblečení, večeři, svačinu na noc, snídani, dostatek pití, čokoládu

Více informací na <http://www.ddm-vazka.cz/>

Kristýna Petrová

Lékárna U Salvátora

Nám. 1. máje 48/III, Mimoň

Tel.: 487 863 640

Otevírací doba:

PO - PÁ 8.00 - 17.00

SO 8.00 - 11.00

Lékárna U Modrého hořce

Nádražní 95/V, Mimoň

Tel.: 487 862 459

Otevírací doba:

PO 8.00 - 13.00

ÚT - PÁ 8.00 - 12.00

Přijímáme platební karty
i zaměstnanecké poukázky.
Těšíme se na Vaši návštěvu!

www.lekarnamimom.cz

TOPENÍ MIMOŇ

Provádíme:

❖ Montáž kotlů na
kotlíkové dotace.

❖ Montáž tepelných čerpadel,
plynových kotlů,
rozvod plynu.

❖ Montáž
solárních panelů.

Kontakt: 723 892 058

E-mail: janoswald@volny.cz

TOPENÍ MIMOŇ

Zaměříme, vyrobíme, dopravíme
a zamontujeme dřevěná okna i dveře

www.kobryn-t.cz

Tyršova 190, Jablonné v Podještědí
Mob.: 602 474 879, 602 433 221

**Výroba
také
plastových
oken,
dveří a výloh**

Chalupa Kobryn

- pronajmeme si chalupu v Jizerských horách
- stylová chalupa v blízkosti lyžařských středisek
- k dispozici je plně vybavená chalupa pro max. 14 osob

adresa: Chalupa Kobryn
K Parlamentu 486, Desná 486 61
mobil: 723 466 041, 608 272 682
e-mail: kobryn.desna@seznam.cz

Je to Vaše jízda i Vaše volba.

**Stylová cena již
od 399 990 Kč**

Nový Hyundai Kona v limitované edici Best of Kona.

HYUNDAI Vám přeje úspěšný rok 2018 plný dobrých rozhodnutí. My jsme se rozhodli pomoci Vám zbavit se zlovyku nakupovat horší a dražší auta. Umožníme Vám překonat „předraženou tradici“. Zasloužíte si víc a díky HYUNDAI to i dostanete.

KVALITA

**Důkaz
absolutní kvality**

BEZPENOST

**Nejvyšší ocenění
bezpečnosti**

**1| HYUNDAI za Vaše peníze nabízí
vždy lepší vůz než ostatní.**

**2| Vozy HYUNDAI vynikají nejvyšší
úrovní bezpečnosti i výbavy.**

Více na www.hyundai.cz/Kona

Auto Dorda plus s. r. o.
Žitavská 3112, 470 01 Česká Lípa
Tel.: 487 829 746, www.autodorda.hyundai.cz

K O N A
BY HYUNDAI

Hyundai KONA – kombinovaná spotřeba 5,2–6,7 l/100 km, emise CO₂ : 117–153 g/km.

PŘÍVÝDĚLEK S FAIR CREDITEM.
KATEŘINA, 28 LET, ZDRAVOTNÍ SESTRA.
V NÁS SI ZA MINULÝ ROK PŘILEPŠILA KAŽDÝ
MĚSÍC O 9 950 Kč.

Jsem ráda mezi lidmi. To může být
na mateřské dovolené problém.
Ale ne u Fair Creditu.

VAŠE VÁŠEŇ,
VAŠE VÝHODA!

Bezplatná linka: **800 050 288**

E-mail: **info@faircredit.cz**

Web: **www.vydelejesivic.cz**

NYNÍ
NÁBOROVÝ
PŘÍSPĚVEK
5 000 Kč/MĚS.

MIMOŇSKÝ ZPRAVODAJ

kupon k podání jednoho bezplatného soukromého inzerátu

VYSTŘIHŇTE A ZAŠLETE NA ADRESU

Městský úřad, Mírová 120, 471 24 Mimoň nebo vhodte do schránky
MIMOŇSKÉHO ZPRAVODAJE na budově Městského úřadu v Mimoně

PRODEJ

KOUPĚ

RÚZNÉ

Text:

.....

.....

.....

.....

Telefon nebo adresa:

.....

Tuto část vyplňte, prosím, rovněž. **NEBUDE** otištěna, ale vyžaduje to **tiskový zákon!**

Jméno:

Telefon:

Adresa:

Podpis:

INZERUJTE U NÁS

Za tuto službu zaplatíte:

Celá stránka..... 1300 Kč

1/2 stránky..... 800 Kč

1/4 stránky..... 500 Kč

1/8 stránky..... 300 Kč

Celá stránka barevně..... 2200 Kč

1/2 stránky barevně..... 1500 Kč

**Uzávěrka pro zaslání příspěvků do březno-
vého čísla je 14. února 2018!**

Vydává: jako měsíčník Město Mimoň
Mírová 120, 471 24, tel. 487 805 001,
IČO 260 746
Ročník XXXXI, č. 2

Náklad: 800 ks

poř. číslo: číslo 358/2018 - únor 2018

Datum vytištění: 31. ledna 2018

Vychází dne: 1. února 2018

Cena: 7,- Kč.

Registrační číslo: MK ČRE 12212

Šéfredaktorka: Ing. Helena Jakešová,
knihovna@mestomimon.cz,
tel.: 487 805 003

Redakční rada: Lenka Proboštová, Dis., Petr Novotný,
Bc. Anna Borůvková, Ing. Jiří Tichý

Redakce si vyhrazuje právo zaslané příspěvky
zkrátit či upravit.

Tisk: MS Polygrafie s.r.o.

Pozor: Všechny zasílané příspěvky musí obsahovat jméno, příjmení, adresu a příp. telefon autora příspěvku a musí být podepsány.